

MAA- JA METSÄTALOUSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 2/2013 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi tieteellisiin tai opetustarkoituksiin käytettävien eläinten suojelusta sekä eläinsuojelulain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 6 päivänä marraskuuta 2012 lähettänyt maa- ja metsätalousvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen eduskunnalle laeiksi tieteellisiin tai opetustarkoituksiin käytettävien eläinten suojelusta sekä eläinsuojelulain muuttamisesta (HE 150/2012 vp).

Lausunto

Eduskunnan päätöksen mukaisesti perustuslakivaliokunta on antanut asiasta lausunnon (PeVL 2/2013 vp), joka on otettu tämän mietinnön liitteeksi.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- eläinlääkintöylitarkastaja Tiina Pullola ja lainsäädäntöneuvos Erkki Arnkil, maa- ja metsätalousministeriö
- lainsäädäntöneuvos Liisa Vanhala, oikeusministeriö
- ylitarkastaja, eläinlääketieteellisen tutkimuskeskuksen esittelijä Eila Kaliste, Etelä-Suomen aluehallintovirasto
- yksikön päällikkö, sosiaalihuollon ylitarkastaja YTL Kirsi Kaikko, Itä-Suomen aluehallintovirasto
- FT, dosentti, FICAMin johtaja Tuula Heinonen, FICAM

- dekaani, professori Antti Sukura, Helsingin yliopisto
- johtaja Satu Raussi, Eläinten hyvinvointikeskus
- eläinlääketieteen tohtori, farmasian maisteri Kristiina Haasio, Lääketeollisuus ry
- erityisasiantuntija Tapani Veistola, Suomen luonnonsuojeluliitto ry
- vastaava eläinlääkäri Kristiina Haasio, Koeläinlääkäräiden yhdistys FALAV ry
- hallituksen jäsen Jukka Marttila, Helsingin eläinsuojeluyhdistys HESY ry
- valtiotieteen maisteri, filosofian maisteri Paula Hirsjärvi, SEY Suomen Eläinsuojeluyhdistysten liitto ry
- FT, eläinten hyvinvoinnin tutkija Marianna Norring, Eläinsuojeluliitto Animalia ry
- puheenjohtaja Tuomo Tikkanen, Suomen Psykologiliitto ry
- professori Raimo Tuominen, Suomen Farmakologiyhdistys
- oikeustieteen tohtori, fysiologian professori (emeritus) Simo Oja, Suomen Fysiologiyhdistys ry
- filosofian tohtori Tarja Kohila, Suomen Toksikologiyhdistys
- Tiina Tarkkanen, Beaglen ystävät.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- työ- ja elinkeinoministeriö
- sosiaali- ja terveysministeriö
- ympäristöministeriö

- Elintarviketurvallisuusvirasto Evira
- MTT Taloustutkimus
- Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos RKTL
- Terveysten ja hyvinvoinnin laitos (THL)
- Turun yliopisto
- Suomen Eläinlääkäriliitto ry
- Fincopa ry
- seura- ja harrastuseläinten neuvottelukunta
- Suomen koe-eläintieteen yhdistys FINLAS ry
- Juliana von Wendtin säätiö.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki tieteellisiin tai opetustarkoituksiin käytettävien eläinten suojelusta. Lakiin sisältyisivät säännökset eläinten kasvattamisesta, hoitamisesta, hankkimisesta, toimittamisesta ja käyttämisestä sekä toimintaan vaadittavista luvista. Laissa säädettäisiin myös lupien myöntämisestä, toimintaa ohjaavista ja valvovista viranomaisista sekä keskeiset eläinten käyttöä koskevat periaatteet. Ehdotetulla lailla pantaisiin täytäntöön tieteellisiin tarkoituksiin käytettävien eläinten suojelusta annettu direktiivi. Samalla nykyinen koe-eläintoinnasta annettu laki kumottaisiin ja eläinsuojelulakiin tehtäisiin eräitä teknisiä tarkistuksia.

Tieteellisiin tai opetustarkoituksiin käytettävien eläinten suojelua koskevat keskeiset periaatteet säilyisivät ennallaan. Eläimiä saisi pitää ja käyttää tieteellisiin tai opetustarkoituksiin vain tarpeellisista ja tärkeistä syistä. Eläimiä tulisi käyttää mahdollisimman vähäinen määrä ja eläimille tulisi aiheuttaa mahdollisimman vähän kipua, tuskaa, kärsimystä tai pysyvää haittaa.

Uutena vaatimuksena osa hankkeista olisi arvioitava takautuvasti hankkeen päättymisen jälkeen. Takautuvassa arvioinnissa otettaisiin kantaa siihen, saavutettiinkö hankkeessa sille asetetut tavoitteet, millaista tosiasiallista haittaa eläimille aiheutettiin ja onko hankkeen aikana ilmennyt seikkoja, jotka voisivat jatkossa edistää korvaamisen, vähentämisen ja parantamisen periaatteen toteuttamista. Kaikista luvan saaneista hankkeista olisi jatkossa julkaistava yleistajuinen tiivistelmä yleisön käyttöön. Tiivistelmiin olisi myös päivitettävä takautuvan arvioinnin tulokset sen valmistuttua. Tiivistelmien julkaisemisella pyritäisiin lisäämään kansalaisten tie-

donsaantia eläinten käytöstä tieteellisiin ja opetustarkoituksiin.

Laissa säädettäisiin eräitä uusia velvollisuuksia toiminnanharjoittajille, jotka kasvattavat, toimittavat tai käyttävät eläimiä tieteellisiin tai opetustarkoituksiin. Toiminnanharjoittajan olisi nimettävä eläinten hyvinvointiryhmä, jonka tehtävänä olisi henkilöstön neuvonta eläinten hyvinvointiin liittyvissä kysymyksissä. Lisäksi ryhmän tulisi kehittää eläinten hyvinvointiin liittyvää seuranta- ja raportointia sekä seurata hankkeiden kehitystä ja tuloksia eläinten hyvinvoinnin näkökulmasta.

Ehdotuksen mukaan eläinten käyttöä tieteellisiin tai opetustarkoituksiin koskevan toiminnan valvonta ja toimintalupien myöntäminen keskittäisiin jatkossa Etelä- ja Itä-Suomen aluehallintovirastoihin. Järjestelyllä pyritäisiin viranomaistoiminnan tehostamiseen ja siihen, että näissä kahdessa aluehallintovirastossa voitaisiin varmistaa sellainen asiantuntemus laitosten teknisistä vaatimuksista ja siellä harjoitettavasta toiminnasta, jota voidaan edellyttää toimintalupien myöntämisessä ja toiminnan valvontaan liittyvissä tarkastuksissa. Toiminnan valvonnassa siirryttäisiin riskiperusteiseen valvontaan ja osa tarkastuksista olisi tehtävä ennalta ilmoittamatta.

Korvaamisen, vähentämisen ja parantamisen periaatetta edistämään perustettaisiin neuvottelukunta. Direktiivin mukaisesti neuvottelukunta neuvoisi viranomaisia ja toiminnanharjoittajia parhaista käytännöistä eläinten hankintaan, kasvatukseen, pitoon ja käyttöön liittyvissä kysymyksissä.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

*Yleisperustelut**Yleistä*

Ehdotetulla lailla pannaan täytäntöön uusi EU:n koe-eläindirektiivi (Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi tieteellisiin tarkoituksiin käytettävien eläinten suojelusta 2010/63/EU). Valiokunta toteaa, että direktiivissä entistä keskeisemmässä asemassa on eläinten käytölle vaihtoehtoisten menetelmien edistäminen. Uuden direktiivin myötä vaihtoehtoisten menetelmien hyväksymismenettelyä pyritään yleisesti tehostamaan ja jäsenvaltioiden edellytetään edistävän niiden käyttöön ottamista. Direktiivi sisältää lukuisia yksityiskohtaisia määräyksiä siitä, miten eläinten käyttäminen tieteellisiin tai opetustarkoituksiin tulee järjestää.

Ehdotettuun lakiin sisällytetään direktiivin edellyttämä laintasoinen sääntely. Lakiehdotukseen sisältyvät säännökset tieteellisiin tai opetustarkoituksiin käytettävien eläinten kasvattamisesta, hoitamisesta, hankkimisesta, toimittamisesta ja käyttämisestä sekä toimintaan tarvittavista luvista. Ehdotetussa laissa säädettäisiin myös lupien myöntämisestä, toimintaa ohjaavista ja valvovista viranomaisista sekä keskeisistä eläinten käyttöä koskevista periaatteista. Nykyinen laki koe-eläintoiminnasta (62/2006) ehdotetaan kumottavaksi ja eläinsuojelulakiin ehdotetaan lisäksi tehtäväksi eräitä teknisiä muutoksia.

Koe-eläimiä koskevan täysharmonisointidirektiivin soveltaminen

Valiokunta toteaa, että uusi koe-eläindirektiivi on luonteeltaan täysharmonisointidirektiivi, eli jäsenvaltiot eivät pääsääntöisesti voi kansallisesti alittaa tai ylittää direktiivissä säädettyjä vaatimuksia. Tiettyjen yksittäisten asioiden osalta jäsenvaltioille on kuitenkin säädetty mahdollisuus valita, ottavatko valtiot direktiivin säännökset käyttöön kansallisesti vai eivät. Jäsenvaltioilla on esimerkiksi mahdollisuus sallia hankkeissa käytettyjen tai niihin tarkoitettujen eläinten luovuttaminen tai palauttaminen sopi-

vaan hoitojärjestelmään ja luonnosta pyydytettujen eläinten päästäminen takaisin luontoon.

Jäsenvaltioilla on direktiivin 2 artiklan mukaan myös mahdollisuus säilyttää sellaiset voimassa olevat kansalliset säännökset, joiden tarkoituksena on turvata direktiivin säännöksiä korkeampi eläinsuojelun taso. Nykyisin voimassa olevassa koe-eläinlaissa on eräitä direktiiviä tiukempia säännöksiä, jotka osittain sisältyvät lakiehdotukseen.

Eläinkokeissa noudatettavat periaatteet ja lain soveltamisala

Esityksen tavoitteena on nykyisin voimassa olevan lain tavoin varmistaa, että koe-eläintoiminnassa noudatetaan kansainvälistä niin sanottua 3R-periaatetta (reduction, refinement ja replacement) eli eläinkokeiden korvaamisen, vähentämisen ja parantamisen periaatetta. Periaatteen mukaan eläimiä tulee käyttää tieteellisiin tai opetustarkoituksiin vain tarpeellisista ja tärkeistä syistä ja käytettävien eläinten lukumäärä tulee toiminnassa vähentää mahdollisimman pieneksi. Lisäksi eläimiä tulee pitää, hoitaa ja kasvattaa mahdollisimman hyvin ja koe-eläinten käytön pitää tapahtua siten, että niille aiheutetaan mahdollisimman vähän kipua, tuskaa, kärsimystä tai pysyvää haittaa. Periaatteen mukaan koe-eläimelle ei saa tehdä toimenpidettä, jos tavoitellun tuloksen saavuttamiseksi on mahdollista soveltaa jotakin toista tieteellisesti luotettavaa menetelmää.

Lain soveltamisalaa esitetään laajennettavaksi vastaamaan direktiivin soveltamisalaa siten, että selkärankaisten eläinten lisäksi lakia sovelletaan jatkossa myös pääjalkaisiin eläimiin ja eräisiin sikiö- ja alkiomuotoihin samoin kuin niihin opetustarkoituksiin käytettäviin eläimiin, joille tehdään laissa tarkoitettuja toimenpiteitä. Valiokunta pitää soveltamisalan laajentamista tarkoituksenmukaisena.

Nykyisen lain terminologiaa esitetään direktiivin mukaisesti muutettavaksi siten, että se on yhteneväinen direktiivissä käytettyjen termien kanssa. Voimassa olevassa laissa tarkoitettu

"eläinkoe"-termin sijasta lakiehdotuksessa käytetään direktiivin termejä "hanke" ja "toimenpide". Hankkeelle on määritelty tieteellinen tavoite, ja siihen sisältyy yksi tai useampi eläimille tehtävä toimenpide. Toimenpiteellä tarkoitetaan kaikkia niitä toimia, joiden tekemisestä voisi koitua eläimelle vähintään neulanpiston aiheuttamaan tuntemukseen verrattavaa kipua, tuskaa, kärsimystä tai pysyvää haittaa. Valiokunta toteaa, että terminologian uudistamisella häivytetään osin yhteyttä varsinaiseen toimintaan, joka on eläinten käyttö koe-eläiminä. "Eläinkoe"-termin korvaaminen voi aiheuttaa ongelmia esimerkiksi tiedotettaessa lain mukaisista hankkeista ja toimenpiteistä. Valiokunta katsoo, että yleisölle tapahtuvan tiedotuksen yhteydessä on syytä edelleen käyttää helposti ymmärrettäviä termejä, jotka ovat kansalaisille tuttuja.

Koe-eläintoiminta Suomessa

Suomalainen koe-eläintoiminta tapahtuu pääosin yliopistoissa ja valtion tutkimuslaitoksissa. Yksityisellä sektorilla (10—15 prosenttia vuosittain myönnettyistä eläinkoeluvista) eläimiä käytetään lääketeollisuudessa sekä palvelutoimintana tietyissä eläinkokeellista tutkimustoimintaa tarjoavissa yrityksissä. Suomessa käytettiin eläinkokeisiin vuonna 2011 yhteensä noin 136 000 eläintä, joista noin 70 prosenttia oli laboratoriossa kasvatettuja jyrssiöitä, pääasiassa hiiriä ja rotia. Näiden eläinten käyttö tapahtui edellä mainituissa laitoksissa joko perustutkimuksessa tai ihmis- ja eläinlääkinnän tuotekehityksessä. Tarkoituksena eläinkokeissa oli suurimmassa osassa ihmisten tai eläinten sairauksien tutkimiseen, ehkäisemiseen ja parantamiseen tähtäävä tutkimus. Merkittävimpiä eläinkokeiden tutkimusaihealueita ovat tällä hetkellä keskushermostosairauksiin (Alzheimerin ja Parkinsonin tauti ym.), sydän- ja verisuonitauteihin sekä syöpään liittyvä tutkimus. Valiokunta toteaa, että Suomessa ei ole käytetty eläimiä kosmeettisten tuotteiden testaamiseen enää vuosikymmeniin.

Valiokunta katsoo, että eläinten käyttömuodot ja menetelmät määräytyvät kunkin yksittäisen tutkimuksen tarpeista käsin ja vaihtelevat

huomattavasti, mistä johtuen tällaiselle tutkimukselle ei ole toistaiseksi mahdollista luoda sellaisia korvaavia vaihtoehtoisia menetelmiä, jotka yleisesti voisivat kokonaan korvata eläinten käytön. Solutasolla tapahtuvaa tai tietokone-mallinnusten avulla tehtävää tutkimusta ja kehitystyötä tehdään tällä hetkellä tyypillisesti eläinkokeellisen tutkimuksen rinnalla, ja eri menetelmät täydentävät toisiaan. Valiokunta pitää hyvänä kehityksenä myös sitä, että viime vuosina uudet kuvantamis- ym. tekniikat ovat levinneet laajaan käyttöön vähentäen tarvittavien eläinten määrää yksittäisissä tutkimuksissa.

Lääkkeiden ja kemikaalien turvallisuuteen liittyvää testausta tehdään Suomessa verraten vähän, tähän tarkoitukseen on vuosittain käytetty 1 000—1 500 eläintä. Eläinten käyttö näissä testeissä määräytyy erityislainsäädännön vaatimusten mukaisesti, joka vaatii esimerkiksi lääkkeitä ja kemikaaleilta tiettyjä testejä. Eläinten käytölle vaihtoehtoisia menetelmiä ei tässä tarkoituksessa voida ottaa käyttöön ennen kuin asianmukaiset viranomaiset ovat ne hyväksyneet. Valiokunnalle toimitetun selvityksen mukaan laboratoriokoiria on käytetty vuosittain Suomessa lääketeollisuudessa arviolta alle 50 eläintä sekä lainsäädännön vaatimuksesta tehtävissä lääkkeiden tai kemikaalien turvallisuuden arvioinneissa myös alle 50 eläintä.

Muiden eläinten osalta tuotantoeläinten käyttö (noin 5 prosenttia käytetyistä eläimistä) on liittynyt tuotantomenetelmiä tai sairauksia selvittäviin tutkimuksiin tai ihmisten tai eläinten sairausdiagnoosiin tai hoitoon liittyvien tuotteiden tuotantoon. Kissoja ei ole Suomessa käytetty eläinkokeissa lukuun ottamatta tauti-geenitutkimusta varten kotikissoilta kerättyjä verinäytteitä. Apinoita ei ole käytetty Suomessa koe-eläiminä lainkaan 2000-luvulla. Luonnonvaraisten eläinten osalta tutkimuskäyttö tarkoittaa useimmiten DNA-näytteen ottamista ja eläimen vapauttamista tämän jälkeen. Eläimille laitetaan toisinaan myös seurantalaitteita, joiden avulla eläinten liikkumista voidaan seurata. Muiden kuin laboratorioeläinten osalta eläinten käyttö hyvin harvoin tarkoittaa eläimen lopettamista.

Tampereen yliopiston yhteydessä toimiva FICAM osallistuu vaihtoehtoisten menetelmien kehittämiseen ja validoimiseen, joka on välttämätön vaihe, ennen kuin viranomaiset voivat uusia menetelmiä hyväksyä käyttöön. Valiokunta toteaa, että maa- ja metsätalousministeriössä on valmisteilla ohjelma eläinten käyttöä korvaavien menetelmien käytön edistämiseksi. Valiokunta pitää erittäin tärkeänä, että direktiivin tavoitteiden mukaisesti Suomessa suunnataan resursseja eläinkokeita korvaavien menetelmien kehittämiseen ja niistä tiedottamiseen sekä niiden käyttöönottoon.

Koe-eläintoiminnan avoimuuden lisääminen

Valiokunta toteaa, että lakiehdotuksen mukaan kaikista luvan saaneista hankkeista on jatkossa julkaistava yleistajuinen tiivistelmä yleisön käyttöön. Tiivistelmässä kerrotaan hankkeen tavoitteet, arvio hankkeen aiheuttamista haitoista ja hyödyistä, käytettävien eläinten määrä ja lajit sekä se, miten hankkeessa toteutetaan 3R-periaatetta. Luvan saaneiden hankkeiden tiivistelmät julkaistaan jatkossa hankelupalautakunnan internet-sivuilla.

Tiivistelmien julkaisemisella pyritään lisäämään toiminnan avoimuutta ja lisäämään kansalaisten tiedonsaantia eläinten käytöstä tieteellisiin ja opetustarkoituksiin. Valiokunta pitää julkisuuskäytäntöjen lisäämistä kannatettavana muutoksena, joka lisää eläimillä tehtävän tutkimuksen läpinäkyvyyttä.

Osa hankkeista tulee esityksen mukaan jatkossa arvioida takautuvasti myös hankkeen päättymisen jälkeen. Hankkeen päätyttyä myös tiivistelmään olisi tarkoitus päivittää hankkeen takautuvan arvioinnin tulokset. Takautuvassa arvioinnissa otetaan kantaa siihen, saavutettiin hankkeessa sille asetetut tavoitteet, millaista tosiasiallista haittaa eläimille aiheutettiin ja voitaisiinko jatkossa vastaavissa hankkeissa tehdä jotain toisin 3R-periaatteen asiantuntemuksen edistämiseksi.

Takautuva arviointi on tehtävä kaikille niille hankkeille, joissa tehdään vakavuusluokkaan vakava kuuluvia toimenpiteitä tai joissa käytetään apinoita. Valiokunta korostaa, että hankelu-

vassa voidaan määrätä myös sellaisen hankkeen takautuvasta arvioinnista, johon sisältyy vakavuusluokkaan kohtalainen kuuluvia toimenpiteitä. Vuosittain myönnettävästä noin 200 hankeluvasta arviolta 60—80 olisi sellaisia, joista olisi tehtävä takautuva arvio. Valiokunta pitää tärkeänä, että hankkeiden takautuvista arvioinneista kertyviä tietoja hyödynnetään mahdollisimman systemaattisesti tulevien hankkeiden lupahakemusten arvioinnissa ja päätöksenteossa sekä tutkimusten kehittämisessä eläinsuojelun edistämisen kannalta.

Eläinten käytöstä kerätyt tiedot ovat julkisia, ja esityksen mukaan Etelä-Suomen aluehallintovirasto julkaisee ne vuosittain hankelupalautakunnan internetsivuilla. Tiedot toimitetaan myös EU-komissiolle, joka julkaisee puolestaan koko unionia koskevat tiedot yleisön nähtäville. Tilastotietojen keruulla pyritään lisäämään toiminnan avoimuutta. Tiedot ovat tarpeen myös eläinten käytön seuraamiseksi ja ohjaamiseksi sekä lainsäädännön vaikutusten arvioimiseksi.

Eläinten hyvinvointiryhmä

Lakiehdotuksen 9 §:ssä säädetään toiminnanharjoittajan velvollisuudesta perustaa eläinten hyvinvoinnista vastaava elin. Eläinten hyvinvointiryhmä toimii tärkeänä 3R-periaatteen edistäjänä käytännön toiminnassa. Hyvinvointiryhmään kuuluisi ainakin nimetty eläinlääkäri tai eläinten hyvinvointiin liittyvästä neuvonnasta vastaava asiantuntija, laitoksesta vastaava henkilö sekä tutkijajäsen. Ryhmä neuvoisi henkilöstöä eläinten hyvinvointiin liittyvissä kysymyksissä ja kehittäisi eläinten hyvinvointiin liittyvää seurantaa ja valvontaa laitoksissa. Lisäksi toiminnanharjoittajien on nimettävä kuhunkin eläintenpitoyksikköön laitoksesta vastaava henkilö, joka vastaa laitoksessa pidettävien eläinten hyvinvoinnin ja hoidon valvonnasta sekä varmistaa, että eläinten kanssa työskentelevä henkilöstö on riittävän koulutettua ja pätevää tehtäviensä suorittamiseksi. Valiokunta painottaa tässä yhteydessä myös sitä, että henkilökunnan työhyvinvoinnista ja sen kehittämisestä tulee huolehtia.

Valiokunta korostaa, että hyvinvointiryhmän tulee seurata hankkeiden kehitystä ja tuloksia

eläinten hyvinvoinnin näkökulmasta ja kehittää aktiivisesti neuvontaa eläinten hyvinvointiin liittyvissä kysymyksissä. Hankkeiden seurannan perusteella ryhmän tulee laajemminkin neuvota tutkimus- ja hoitohenkilöstöä niistä seikoista, joilla voidaan parantaa 3R-periaatteen toteutumista uusissa hankkeissa. Valiokunta esittää lisäksi jäljempänä yksityiskohtaisissa perusteluissa hyvinvointiryhmän tehtävien lisäämistä liittyen hankkeessa käytetyn eläimen luovuttamiseen tai palauttamiseen sopivaan hoitojärjestelmään.

Eläinten suojelun neuvottelukunta

Lakiehdotuksen 53 §:n mukaan perustetaan tieteellisiin tai opetustarkoituksiin käytettävien eläinten suojelun neuvottelukunta. Neuvottelukunnan tavoitteena on edistää 3R-periaatteen toteutumista, kun eläimiä käytetään tieteellisiin tai opetustarkoituksiin. Direktiivin mukaisesti neuvottelukunta neuvoisi toimivaltaisia viranomaisia ja toiminnanharjoittajia parhaista käytännöistä eläinten hankintaan, kasvatukseen, säilytykseen, hoitoon ja käyttöön liittyvissä kysymyksissä. Neuvottelukunnan tehtävistä, kokoonpanosta ja toiminnan järjestämisestä annettaisiin tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella.

Valiokunta pitää tärkeänä, että neuvottelukuntaan nimitetään laaja-alaisesti neuvottelukunnan toimialaan kuuluvia asiantuntijoita. Valittavilta jäseniltä tulee edellyttää kokemusta eläinten tutkimuskäytön eri osa-alueilta ja 3R-periaatteen sekä sen osa-alueiden tuntemusta. Neuvottelukunnan laajapohjaisuus mahdollistaa monipuolisen keskustelun ja tehokkaan tietojen vaihdon eri toimijoiden kesken. Tällä edistetään uusimman tutkimustiedon leviämistä ja alalla tapahtuvan kehityksen omaksumista käytännön toimintaan.

Neuvottelukunta toimisi Etelä-Suomen aluehallintoviraston yhteydessä, jolta se saisi myös tarvitsemansa tukipalvelut. Neuvottelukunnan tehtävistä, kokoonpanosta ja toiminnan järjestämisestä annettaisiin tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella. Valiokunta pitää tärkeänä, että neuvottelukunta edistää mahdolli-

simman tehokkaasti tietojen vaihtoa eri toimijoiden välillä ja tukee alaa koskevan uusimman tutkimustiedon leviämistä eri toimijoiden tietoisuuteen. Neuvottelukunnan tulee edistää eläinsuojelun kehittämistä ja lisätä osaltaan kansalaisten ja eri asiantuntijatahojen mahdollisuuksia osallistua eläinten hyvinvointiin liittyvien linjausten tekemiseen.

Eläinkoetoiminnan valvonta

Toiminnan valvonta ja toimintalupien myöntäminen keskitetään esityksen mukaan Etelä-Suomen ja Itä-Suomen aluehallintovirastoihin viranomaistoiminnan tehostamiseksi ja valvojien asiantuntemuksen varmistamiseksi. Etelä-Suomen ja Itä-Suomen aluehallintovirastojen tulee jatkossa laatia vuosittain valvontasuunnitelma valvonnan järjestämisestä. Kiireellisissä valvontatehtävissä voidaan tarvittaessa käyttää apuna myös muita aluehallintovirastoja.

Valiokunta pitää valvonnan keskittämistä toimialan pienuudesta johtuen tarkoituksenmukaisena. Koe-eläintoiminnan valvonta on lisäksi ala, joka vaatii huomattavaa erityisosaamista. Tehtävien lisääntyminen ja valvonnan keskittäminen lisää kuitenkin samalla esimerkiksi matkustamista, mikä tulee ottaa huomioon resurssien ja kohdennettaessa. Valvonnassa siirrytään nykyistä selvemmin riskiperusteiseen valvontaan.

Kirjanpito- ja raportointivelvollisuus

Lakiehdotuksen 10 §:ssä säädetään toiminnanharjoittajan velvollisuudesta pitää kirjaa muun muassa toiminnassa käytetyistä eläimistä, niiden alkuperästä, eläimille annetuista lääkkeistä ja eläinten lopetuksista. Lisäksi käyttäjän olisi pidettävä kirjaa toteutettavista hankkeista ja laadittava tilasto niihin käytettävistä eläimistä ja eläimille tehtyjen toimenpiteiden tosiasiallisesta vakavuudesta sekä pyydettyä laadittava muutakin tilastoa toiminnassa käytetyistä ja lopetetuista eläimistä. Ehdotetut eläimiin ja niiden käyttöön liittyvät kirjanpito- ja tilastointivaatimukset perustuvat pääosin direktiivin 54 artiklan 4 kohdan nojalla annettuun komission täytäntöönpanopäätökseen 2012/707/EU, jota jäsenvaltioiden on noudatettava niiden toimit-

taessa eläinten käyttöä koskevia tilastotietoja EU-komissiolle. Lakiehdotuksen säännökset noudattavat direktiivin edellyttämiä kirjanpidon ja tilastoinnin vaatimuksia.

Valiokunta toteaa, että myös voimassa olevaan lakiin sisältyy EU-tilastoinnin edellyttämiä kirjanpito- ja tilastointivaatimuksia. Tilastointia koskevan täytäntöönpanopäätöksen myötä toiminnanharjoittajien ja tutkijoiden kirjanpito- ja tilastointivaatimukset kuitenkin lisääntyvät ja muuttuvat aikaisempaa yksityiskohtaisemmiksi. Valiokunta toteaa, että koe-eläinlaitosten kustannukset nousevat ja tutkijoiden hallinnollinen työ lisääntyy. Valiokunta pitää välttämättömänä, että kirjanpito- ja tilastointivaatimukset toteutetaan käytännössä siten, että hallinnollinen työmäärä ei lisäännä nykyiseen verrattuna. Lisäksi tarvitaan riittävää ohjeistusta ja sähköisten järjestelmien tehokasta hyödyntämistä.

Muuta

Valiokunta toteaa, että Suomessa tehdään nykyään myös tutkimusta, jossa yksityishenkilöiden omistamista lemmikkikoirista tai -kissoista kerätään verinäytteitä tarpeellisiin geenikartoitustutkimuksiin. Voimassa olevan koe-eläinlainsäädännön mukaan kyseessä on eläinkoe. Tällainen tutkimus kuuluu direktiivin mukaisesti myös ehdotetun lain soveltamisalaan, joten se vaatii jatkossakin hankeluvan. Valiokunta kuitenkin korostaa, että yksityishenkilön omistamaan lemmikkieläimeen sovelletaan lakia vain sen aikaa, kun siltä otetaan verinäyte. Lemmikkieläimen omistajaa ei myöskään pidetä lain tarkoittamana toiminnanharjoittajana. Valiokunta pitää tärkeänä, että geenikartoitustutkimusten suorittaminen säilyy jatkossa mahdollisimman yksinkertaisena.

Valiokunta katsoo, että villiintyneiden ja irrallaan tavattujen kotieläinten käytön tulee olla koe-eläintoiminnassa pääsääntöisesti kiellettyä. Lakiehdotuksen 26 §:n mukaan hankelupalautakunta voi myöntää luvan näiden eläinten käyttöön vain, jos eläinten terveyttä ja hyvinvointia taikka ympäristön tai ihmisten ja eläinten terveyden vakavia uhkia koskeville tutkimuksille on erityinen tarve ja jos voidaan tieteellisesti pe-

rustella, että hankkeen tarkoitus voidaan saavuttaa vain käyttämällä irrallaan tavattuja tai villiintyneitä kotieläinlajeihin kuuluvia eläimiä. Tällaisia poikkeuksellisia tutkimuksia voisivat olla esimerkiksi näiden eläinten terveyteen liittyvät tieteelliset kartoitustutkimukset, hyvinvointia selvittävät tutkimukset tai eläinten ekologisia vaikutuksia selvittävät tutkimukset.

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa lakiehdotusten hyväksymistä seuraavin huomautuksin ja muutosehdotuksin.

Yksityiskohtaiset perustelut

2 §. *Soveltamisala.* Valiokunta toteaa, että pykälän 2 momentissa ehdotettu sanamuoto "itsenäinen toukkamuoto" ei vastaa täysin direktiivin muotoilua. Valiokunta ehdottaa, että tulkin- taerimielisyyksien välttämiseksi ja lain soveltamisalan täsmentämiseksi termi "itsenäinen toukkamuoto" muutetaan pykälän 2 momentissa muotoon "itsenäisesti ruokaileva toukkamuoto".

9 §. *Hyvinvointiryhmä.* Valiokunta ehdottaa pykälää muutettavaksi siten, että eläinten luovuttamisesta päättäisi laitoksen hyvinvointiryhmä lupalautakunnan sijaan. Valiokunta toteaa, että hyvinvointiryhmä tuntee eläinten elinolosuhteet paremmin kuin hankelupalautakunta ja pystyy käytännössä arvioimaan eläinyksilön luovutuskelpoisuutta ja vastaanottajien tarjoamien pito-olosuhteiden soveltuvuutta kyseisille eläimille. Valiokunta katsoo, että eläimien sijoittamisessa tulee käyttää tapauskohtaista harkintaa ja ne tulee sijoittaa vain sellaisiin pito-olosuhteisiin, joissa eläimien hyvinvoinnista voidaan käytännössä varmistua.

28 §. *Hankkeessa käytetyn eläimen luovuttamisesta, palauttamista ja vapauttamista koskevat lupaehdot.* Valiokunta ehdottaa pykälää täydennettäväksi uudella 3-kohdalla, jonka mukaan luonnosta pyydystetyn eläimen vapaaksi luontoon palauttamisen edellytyksenä olisi myös se,

että on olettavissa eläimen kykenevän sopeutumaan vaikeuksista luonnonvaraiseen elämään. Valiokunta ehdottaa lisäksi pykälää täydennettäväksi uudella 2 momentilla, jonka mukaan hyvinvointiryhmä voisi päättää hankkeessa käytetyn tai siihen tarkoitetun eläimen luovuttamisesta tai palauttamisesta sopivaan hoitojärjestelmään, jos eläimen terveydentila sen sallii eikä eläimen luovuttamisesta tai palauttamisesta aiheudu vaaraa ihmisten tai eläinten terveydelle taikka ympäristölle. Lisäedellytyksenä tulee olla todennäköistä, että eläin sopeutuu uusiin olosuhteisiin.

Valiokunta esittää lisäksi pykälän otsikon teknistä tarkistamista.

32 §. *Ratkaisuvalta.* Valiokunta ehdottaa pykälän 2 momenttia täydennettäväksi siten, että päätösvaltaisuuden edellytyksenä jaostossa olevien jäsenten tulee edustaa kaikkien lautakunnassa edustettuna olevien eri alojen asiantuntemusta. Valiokunta katsoo, että tällä tavoin voidaan lautakunnan päätöksenteossa taata asioiden laaja-alainen käsittely.

56 §. *Muutoksenhaku.* Valiokunta ehdottaa pykälän muuttamista siten, että valituslupajärjes-

telmä otetaan käyttöön jatkomuutoksenhaussa hallinto-oikeuden päätöksiin. Hallinto-oikeuden päätöksiin saisi hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valituslupan. Valiokunta toteaa, että yleisesti valituslupajärjestelmiä ollaan ulottamassa sellaisiin asiaryhmiin, joissa ylintä oikeusastetta edeltäviä oikeussuojakeinoja voidaan asian laatu huomioon ottaen pitää useimmissa tapauksissa riittävinä. Valiokunta katsoo, että ehdotettavan lain sisältämät asiat ovat laadultaan ja merkitykseltään sellaisia, joissa valituslupajärjestelmä voidaan ottaa käyttöön.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella maa- ja metsätalousvaliokunta ehdottaa,

että 2. lakiehdotus hyväksytään muuttamattomana ja

että 1. lakiehdotus hyväksytään muutettuna (Valiokunnan muutosehdotukset).

1.

Laki

tieteellisiin tai opetustarkoituksiin käytettävien eläinten suojelusta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §
(Kuten HE)

2 §

Soveltamisala

(1 mom. kuten HE)

Tätä lakia sovellettaessa eläimeen rinnastetaan sen *itsenäisesti ruokaileva* toukkamuoto sekä nisäkkään sikiö tavanomaisen kehityksensä viimeisen kolmanneksen aikana. Tätä lakia sovellettaessa eläimeen rinnastetaan myös edellä mainittua varhaisemmassa kehitysvaiheessa oleva yksilö, jos se todennäköisesti kokee toimenpiteiden seurauksena kipua, tuskaa, kärsimystä tai pysyvää haittaa saavutettuaan kyseisen kehitysvaiheen.

(3 mom. kuten HE)

3—5 §
(Kuten HE)

2 luku

Toiminnanharjoittajalle asetettavat vaatimukset

6—8 §
(Kuten HE)

9 §

Hyvinvointiryhmä

(1 mom. kuten HE)

Hyvinvointiryhmän tehtävänä on:

(1 kohta kuten HE)

2) eläinten hyvinvointiin liittyvän valvonnan, raportoinnin ja seurannan kehittäminen ja tarkastaminen; *(poist.)*

3) hankkeiden kehityksen ja tulosten seuranta eläinten hyvinvoinnin kannalta; *ja*

4) *päättäminen hankkeessa käytetyn tai siihen tarkoitetun eläimen luovutuksesta taikka palauttamisesta sopivaan hoitojärjestelmään. (Uusi)*

(3 ja 4 mom. kuten HE)

10 §
(Kuten HE)

3 luku

Hanke ja toimenpide

11—15 §
(Kuten HE)

4 luku

Eläimet

16—20 §
(Kuten HE)

5 luku

Toiminnan harjoittamisen luvanvaraisuus

21—23 §
(Kuten HE)

6 luku

Hankkeen luvanvaraisuus

24—27 §
(Kuten HE)

28 §

Hankkeessa käytetyn tai siihen tarkoitetun eläimen vapauttaminen, luovuttaminen ja palauttaminen

Hankeluvassa voidaan sallia hankkeessa käytetyn *(poist.)* luonnosta pyydystetyn eläimen vapaaksi luontoon päästäminen, jos:

1) eläimen terveydentila sallii sen; *(poist.)*

2) *(poist.)* vapauttamisesta ei aiheudu vaaraa ihmisten tai eläinten terveydelle tai ympäristölle; *ja*

3) *on oletettavissa, että eläin sopeutuu vaikeuksista luonnonvaraiseen elämään. (Uusi)*

Hyvinvointiryhmä voi päättää hankkeessa käytetyn tai siihen tarkoitetun eläimen luovuttamisesta tai palauttamisesta sopivaan hoitojärjestelmään, jos:

1) eläimen terveydentila sallii sen;

2) eläimen luovuttamisesta tai palauttamisesta ei aiheudu vaaraa ihmisten tai eläinten terveydelle tai ympäristölle; *ja*

3) *on oletettavissa, että eläin sopeutuu uusiin olosuhteisiin.*

(3—5 mom. kuten HE:n 2—4 mom.)

29 §
(Kuten HE)

7 luku

Hankelupalautakunta

30 ja 31 §
(Kuten HE)

32 §

Ratkaisuvalta

(1 mom. kuten HE)

Hankelupalautakunta on päätösvaltainen, kun kokouksen puheenjohtaja ja vähintään kahdeksan muuta jäsentä tai varajäsentä on saapuvilla. Hankelupalautakunnan jaosto on päätösvaltainen, kun paikalla on kokouksen puheenjohtaja ja *kolme* muuta jäsentä tai varajäsentä.

(3 ja 4 mom. kuten HE)

33 §
(Kuten HE)

8 luku

Viranomaiset ja niiden tehtävät

34—36 §
(Kuten HE)

9 luku

Valvonta

37—46 §
(Kuten HE)

10 luku

Hallinnolliset pakkokeinot ja seuraamukset

47—52 §
(Kuten HE)

11 luku

Erinäiset säännökset

53—55 §
(Kuten HE)

56 §

Muutoksenhaku

Viranomaisen ja hankelupalautakunnan tämän lain nojalla tekemään päätökseen haetaan muutosta hallinto-oikeudelta siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään. *Hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan.* Edellä 54 §:ssä tarkoitettua maksua koskevaan muutoksenhakuun sovelletaan, mitä valtion maksuperustelaissa säädetään.

(2 ja 3 mom. kuten HE)

12 luku

Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

57 ja 58 §
(Kuten HE)

Helsingissä 17 päivänä huhtikuuta 2013

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Jari Leppä /kesk	Anne Kalmari /kesk (osittain)
vpj.	Lauri Heikkilä /ps	Timo V. Korhonen /kesk
jäs.	Heikki Autto /kok	Jari Myllykoski /vas
	Markku Eestilä /kok	Mats Nylund /r
	Satu Haapanen /vihr	Kari Rajamäki /sd
	Lasse Hautala /kesk	Janne Sankelo /kok
	Reijo Hongisto /ps	Tytti Tuppurainen /sd.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Jaakko Autio.